

ГЛИГОРОВ, Теодор¹
НИКОЛОВА, Марија²
ПОПОВА, Сања³
ЦВЕТКОВА, Илина⁴

УДК: 347.447.543(497.7)

КРЕВАЊЕ НА ВЕЛОТ НА ПРАВНОТО ЛИЦЕ

Апстракт

Предмет на истражување на овој труд претставува доктрината на кревање на велот на правното лице која се применува во случаи кога е доведено во прашање намирувањето на побарувањата на доверителите на друштвата поради опасност од злоупотреби сторени од страна на управителот или содружниците/акционерите на друштвото.

Всушност, доктрината кревање на велот на правното лице значи пробивање на правниот субјективитет на друштвото и проширување на одговорноста за неговите обврски врз неговите основачи, содружници или акционери.

Во продолжение ќе ја дефинираме оваа доктрина низ призмата на повеќе теории, како и нејзината регулација во македонскиот Закон за трговските друштва. Ќе зборуваме за почетоците на примена на праксата на кревање на велот на правното лице, нејзината застапеност и регулација во законодавствата на земјите од поранешна Социјалистичка Федеративна Република Југославија за накрај да обртиме внимание на регулацијата и застапеноста на оваа доктрина во македонското законодавство, преку примери од македонската судска практика, со цел истакнување на нејзиното значење и примена.

Клучни зборови: кревање на велот на правното лице, трговски друштва, проширување на одговорноста, заштита на доверителите.

¹ Студент на прв циклус на студии, Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, e-mail: teodor.072742@student.ugd.edu.mk

² Студент на прв циклус на студии, Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, e-mail: marija.072732@student.ugd.edu.mk

³ Студент на прв циклус на студии, Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, e-mail: sanja.072738@student.ugd.edu.mk

⁴ Студент на прв циклус на студии, Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, e-mail: ilina.072769@student.ugd.edu.mk

GLIGOROV Teodor⁵
NIKOLOVA Marija⁶
POPOVA Sanja⁷
CVETKOVA Ilina⁸

UDK: 347.447.543(497.7)

PIERCING THE CORPORATE VEIL

Abstract

The subject of this research is the doctrine of piercing the corporate veil, which is applied in cases where the satisfaction of creditors' claims against companies is jeopardized due to possible abuses committed by the manager or the members/shareholders of the company.

In essence, the doctrine of piercing the corporate veil entails disregarding the separate legal personality of the company and extending liability for its obligations to its founders, members, or shareholders.

In the following sections, this doctrine will be defined through the prism of several theoretical approaches, as well as its regulation under the Macedonian Company Law. Furthermore, we will examine the origins of the practice of piercing the corporate veil, its presence and regulation in the legal systems of the former Socialist Federal Republic of Yugoslavia, and ultimately focus on its regulation and application in Macedonian law. This will be illustrated through examples from Macedonian case law, with the aim of emphasizing its importance and practical application.

Keywords: *piercing the corporate veil, companies, extended liability, creditor protection*

Вовед

Трговските друштва според економско – финансиската организација се делат на персонални и капитални. Во персоналните форми на трговски друштва спаѓаат јавното трговско друштво, а според некои автори како персонално друштво треба да се смета и обичното командитно друштво (Милан Недков, 2009). Нивна карактеристика е здружување на основачите според принципот *intuit personae*, каде доминантна карактеристика е личноста на основачот или содружникот за вложување во оваа форма на трговско друштво која се карактеризира со тоа што за обврските на друштвото содружниците одговараат неограничено и со сиот свој имот. Токму поради тоа, овде влоговите можат да се состојат и од труд и услуги, немаме строга форма на влог само во пари или имот.

Капиталните форми на трговски друштва се: акционерското друштво, друштвото со ограничена одговорност и командитното друштво со акции, кое важи и за хибридна форма на трговско друштво (Милан Недков, 2009), Кај нив имаме поинаков концепт на одговорност на содружниците или акционерите коишто одговараат за обврските на друштвото само до висината на својот влог, што претставува во голема мера нивна заштита од одговорност за обврските на трговското друштво што резултира со

⁵ Student of the first cycle, Faculty of Law, University Goce Delcev, Stip, e-mail: teodor.072742@student.ugd.edu.mk

⁶ Student of the first cycle in Legal studies, Faculty of Law, University Goce Delcev, Stip, e-mail: marija.072732@student.ugd.edu.mk

⁷ Student of the first cycle, Faculty of Law, University Goce Delcev, Stip, e-mail: sanja.072738@student.ugd.edu.mk

⁸ Student of the first cycle, Faculty of Law, University Goce Delcev, Stip, e-mail: ilina.072769@student.ugd.edu.mk

допуштање содружниците или акционерите да не мора добро да се познаваат или да имаат изградено висок степен на меѓусебна доверба.

Сепак, Законот за трговските друштва (Закон за трговските друштва) кај капиталните форми на трговски друштва предвидува исклучоци од оваа максимална заштита на содружниците и акционерите од одговорност за обврските на друштвото. Тоа се случува кога имаме пробивање на правниот субјективитет на друштвото и поместување на степенот на одговорност и на содружниците или акционерите, односно се воспоставува нивна одговорност за обврските на друштвото. Ова ни укажува на примена на доктрината кревање на велот на правното лице.

1. Поим за доктрината на кревање на велот на правното лице

Трговските друштва за своите обврски одговараат со сиот свој имот (чл. 28 ст. 1, Закон за трговските друштва), а карактеристика на друштвата на капитал е тоа што нивните содружници, односно акционери не одговараат за обврските на друштвото, ако со закон поинаку не е определено (чл. 28 ст. 3, Закон за трговските друштва). Токму овие законски одредби се причина овие форми на друштва често да бидат избирани, бидејќи ги заштитуваат содружниците, односно акционерите од неограничена одговорност.

Но, како што споменавме, оваа неограничена одговорност на содружниците или акционерите не значи нивна заштита по секоја цена. Токму примената на доктрината кревање на велот на правното лице, претставува исклучок од ова правило.

Кревањето на велот на правното лице, всушност, значи пробивање на правниот субјективитет на друштвото и проширување на одговорноста за неговите обврски врз неговите основачи, содружници или акционери. А, оправдувањето на постоењето и примената на оваа доктрина се состои во тоа што со неа им се овозможува заштита на доверителите и вработените на друштвото од постапување спротивно на интересите на друштвото од страна на управителите или содружниците, односно акционерите.

Воедно, со примената на оваа доктрина, исто така, на еден начин се санкционира постапувањето на управителите или содружниците или акционерите на друштвото спротивно на неговите интереси. Тоа може да биде случај и кога тие намерно ќе предизвикаат или ќе придонесат кон неликвидност на друштвото, со цел отворање на стечајна постапка и изигрување на доверителите на друштвото, така што тие би можеле да ги намират своите побарувања единствено во рамките на стечајната маса, не и целосно.

Во правната литература, со цел подобро разбирање и појаснување на примената на доктрината на пробивање на велот на правното лице преовладуваат три теории кои се плод на германската правна литература. Тоа се: теоријата за субјективна злоупотреба на правата, теорија за целта на правната норма и мешовитата теорија. (Гавриловиќ, Трговско право, 2021)

Според теоријата за субјективна злоупотреба на правата, велот на правното лице се крева, кога основачите или управителите ги злоупотребуваат правата дадени на правното лице со намера да предизвикаат штета или да избегнат законска одговорност, односно го користат правното лице со цел да извршат измама или да сокријат некои активности кои се незаконски ако би ги вршеле како физички лица. Овде е клучно да се докаже намерата и свесната злоупотреба. На пример, се отвора фирма за да земе кредит кој никогаш нема да го врати.

Теоријата на субјективна злоупотреба на правата е прифатена и во македонското законодавство, а тоа се отсликува преку т. 1 од ст. 1 од чл. 28 од ЗТД, според која содружниците, односно акционерите одговараат неограничено и солидарно за обврските на друштвото ако го злоупотребиле друштвото како правно лице за да постигнат цели што за нив како поединци, се забранети.

Според теорија за целта на правната норма кревање на велот на правното лице имаме кога управителите или основачите ќе го злоупотребат правното лице со цел

остварување на сопствени интереси, односно со цел негирање на конкретна правна норма или заобиколување на определена обврска.

Третата – мешовитата теорија подразбира примена на доктрината кревање на велот на правното лице кога имаме комбинација на субјективните и објективните елементи, односно кога постои и злоупотреба на правната форма и нарушување на целта на правната норма. Ова е причина оваа теорија да биде најприфатена во модерната судска практика, што преферира нејзино прифаќање и во македонското законодавство.

Примената на доктрината кревање на велот на правното лице се оправдува со низа аргументи кои целат кон заштита на доверителите и вработените од изигрување и доведување во незавидна положба, а нејзината почеста примена делува како „закана“ од граѓанска, па дури и кривична одговорност за оние кои имаат намера да го злоупотребат правното лице за одредени недозволен цели.

Сепак, од друга страна честата примена на оваа доктрина дејствува како негација за една од основните, па можеби и на најзначајната, карактеристика на друштвата на капитал – ограничената одговорност на содружниците, односно акционерите. Тоа може да предизвика несигурност кај идните основачи кои ги избираат овие форми на трговски друштва, а со тоа и нивно избегнување при изборот.

Значајно е да нагласиме дека токму ограничената одговорност на содружниците или акционерите кај друштвата на капитал и нивното основање врз основа на капиталот, а не водејќи се по принципот *intuitu personae*, резултира со нивно почесто избирање во процесот на основање на трговското друштво. Ова се поткрепува и со фактот дека оваа форма на друштво егзистира независно како од личните карактеристики на основачот, така и од неговото постоење во редот на содружниците или акционерите. Појасно кажано, доколку еден од содружниците, односно акционерите падне под стечај, почине или реши да се повлече од содружничкиот однос тоа автоматски не резултира и со престанок на самото трговско друштво, што е случај кај персоналните форми на трговските друштва. Ова му дава некое потрајно постоење на друштвото на капитал. А, фокусот врз капиталот место врз личноста на содружникот, односно акционерот, отвора можност секој да може да вложи независно од своите лични својства, без да вложува личен ангажман и независно од тоа кој друг е содружник или акционер во друштвото и (не)познанството со истиот.

Сите овие позитивни страни на капиталните форми на трговски друштва резултираат со нивна почеста застапеност, бидејќи се попогодни и им пружат поголема заштита на нивните содружници, односно акционери.

Така, почестата примена на проширување на одговорноста за обврските на друштвото врз содружниците, односно акционерите би резултирало со правна несигурност кај идните основачи на трговски друштва, бидејќи секогаш ќе постои ризик кој би можел да ги доведе до неограничена и солидарна одговорност и при најмала грешка, што ја става под голем сомнеж причината поради која решиле да вложат токму во оваа форма на трговско друштво.

Колку полесно се крева велот на правното лице, толку поголема ќе биде можноста за погрешна примена на оваа доктрина, односно доведување на акционерите или содружниците во неправедна положба. Поради тоа, прашањето дали ќе се крене велот на правното лице или не претставува корпоративно ризично прашање, кое треба да се реши со највисок степен на внимание.

Неопходно е поседување на посебно искуство и исклучителна стручност на судиите за да извршат објективна и целисходна проценка на условите и причините кои водат до кревање на велот на правното лице, а со тоа и проширување на степенот на одговорност на содружниците или акционерите на трговското друштво. Кревањето на велот на правното лице треба да важи за исклучителен случај во кој е јасно и докажано дека станува збор за злоупотреба на овластувањата или за намерно пречекорување со цел да се наштети, од страна на содружниците, акционерите или управителот. Самото пречекорување на овластувањата *per se* не претставува основ за пробивање на велот на правното лице.

1.1 Зачетоци на доктрината кревање на велот на правното лице

Зачетоците на доктрината кревање на велот на правното лице се поврзува со земјите припаднички на common law - системот. Во земјите на континенталниот правен систем најпрво е застапена во Германија, после Втората светска војна, под влијание на Соединетите Американски Држави, каде што се развила со цел одговорност на одговорните лица/управителите и намалување на измамите.

Томас Коопер во 1800 година истакнува дека правното лице и ограничената одговорност на основачите на правното лице е совршен модел на измама, нечесно однесување и отсуство на лојаност во бизнис опкружувањето. (Гавриловиќ, First international scientific conference, 2014)

Во германскиот **Трговски законик (Handelsgesetzbuch, HGB)**, кој датира од **1897** година, концептот на ограничена одговорност за комерцијални ентитети како корпорации (Aktiengesellschaften, GmbH) бил јасно утврден. Во тој период, корпоративната личност била сметана за основна за современата корпоративна структура. Акционерите генерално не биле лично одговорни, освен ако не постоела јасна законска одредба која тоа предвидувала. (Hoffman, 2018).

Терминот **Durchgriffshaftung** (преведено отприлика како „пробивање на одговорноста“) бил создаден во германската правна доктрина во раниот 20-ти век. Правните научници почнале да дискутираат за можноста да се игнорира корпоративната личност на компанијата во екстремни случаи кога нејзиното одделно правно постоење се злоупотребувало за измамни или неправедни цели.

Сепак, германските судови биле внимателни при примената на **Durchgriffshaftung**, претпочитајќи да го одржат принципот на ограничена одговорност и корпоративна разделеност во повеќето случаи.

Како основоположник на терминот **Durchgriffshaftung** во Германското трговско право се смета Rolf Serick. Тој ги има воспоставено догматските основи на принципот подигање на велот на правното лице (Bremm, 2016).

Како еден од најпознатите и најпрвите случаи во којшто е употребена доктрината на кревање на велот на правното лице во англосаксонското право е случајот **Salomon v. A. Salomon & Co. Ltd. (1897)**. (Placeholder13) (пристапено на 12.5.2025 година)

Саломон го пренел својот бизнис за производство на чевли, кој првобитно го водел како единствен сопственик, во компанија (Salomon Ltd.), основана со членови кои вклучуваат него и неговото семејство. Цената за таквиот пренос била исплатена на Саломон преку акции и обврзници со променлив товар (сигурност против долгови) врз имотот на компанијата. Подоцна, кога бизнисот на компанијата не успеал и таа влегла во ликвидација, правото на Саломон за наплата (осигурано преку променлив товар) против обврзниците било приоритетно во однос на побарувањата на несигурните кредитори, кои, така, не би добиле ништо од средствата од ликвидацијата (htt11).

За да се избегне таков наводно неправеден исклучок, ликвидаторот, во име на несигурните кредитори, тврдел дека компанијата била фарса, дека всушност била агент на Саломон, и затоа, бидејќи Саломон бил главен, тој бил лично одговорен за долговите на компанијата. Со други зборови, ликвидаторот се обидел да ја игнорира одвоената личност на Salomon Ltd., различна од нејзиниот член Саломон, за да го направи Саломон лично одговорен за долговите на компанијата како да продолжил да го води бизнисот како единствен трговец. (Salomon v Salomon - Case Summary, н.д.) (пристапено на 10.5.2025 година)

Во првата инстанца, судот утврдил дека во конкретниот случај „Саломон компанија“ била само „агент“, односно полномошник на Арон Саломон како единствениот вистински основач. Апелациониот суд ја потврдил одлуката на првата инстанца, но со различно образложение, а тоа е дека во овој спор се работи за де факто едночлен друштво, па е утврдена повреда на тогаш важечките прописи за минимален

број членови на акционерско друштво. Меѓутоа, Домот на лордовите, постапувајќи како англиски Врховен суд, пет години подоцна, ја променил одлуката на пониските судови и со пресуда ја отфрлил тужбата на тужителите. Во образложението на пресудата се наведува дека „Саломон компанија“ е самостоен економски субјект кој поседува сопствен имот, одвоен од имотот на основачот. Затоа, Арон Саломон не може да биде одговорен за обврските на економското друштво, бидејќи станува збор за одвоени субјективитети. Истакнато е и дека со законските норми е пропишан само минимален број членови на акционерско друштво, но не и обемот на нивните удели.

Според ставот на професорот Морис Вормсер (анг. Maurice Wormser), кој се смета за „тато на институтот на пробивање на правната личност“, белезите за создавање на овој институт се поврзуваат со американското право и почетокот на XIX век, т.е. спорот *Bank of United States v. Deveaux* од 1809 година. Во одлуката на американскиот Врховен суд, претседателот на седницата Маршал, при Оценка дали банка може да биде странка во постапката пред федералните судови, изнел став кој во тоа време бил револуционерен. Тој тргнал од фактот дека ако на трговското друштво се гледа како класичен правен ентитет, не може да има својство на граѓанин на државата, кој може да има постулациона способност, па така не може да поднесе тужба пред суд (Wormser).

Сепак, независно од тоа што трговското друштво е самостоен правен субјект, потребно е да се проникне низ неговиот ентитет, се до „карактерот на неговите членови кои всушност го создаваат трговското друштво“. Со таквото постапување може да се стигне до суштината, дека странката во спорот се состои од акционери на банката како нејзини членови. Сега, оти акционерите имаат статус на граѓанство, тужбата на банката во овој спор се сметала за дозволена. (Pusac, 2024)

Иако не претставува класичен пример за кревање на велот на трговското друштво, ставот заземен во наведениот спор претставува прв пример на отстапување од правилото за „третирање“ на трговското друштво како независен правен ентитет во однос на неговите членови. По овој случај, примената на институтот на пробивање на правната личност, станува сè почеста во судската пракса. (Гавриловиќ, First international scientific conference, 2014)

За развојот на институтот на пробивање на правната личност во правната историја, покрај професорот Вормсер, посебно значење се дава на судијата Бенџамин Кардозо (Benjamin Cardozo) благодарение на кој американските судови започнале да ја прифаќаат идејата дека и кај поврзани лица може да се утврди одговорност на матичната компанија за обврските на зависната компанија, ако се утврди дека матичната компанија имала доминантно влијание на зависната компанија, дека го исцрпувала имотот на зависната компанија во своја корист, а одговорноста за работењето ја пренесла на зависната компанија и со тоа им оневозможувала на кредиторите на таа компанија да го наплатат своето побарување. (Гавриловиќ, First international scientific conference, 2014)

2. Доктрината кревање на велот на правното лице во законодавствата на компаративните правни системи

Доктрината кревање на велот на правното лице своите корени ги влече уште од законодавството на СФРЈ. Претставува релативно нов институт, настанат од судската пракса. За прв пат во законодавството на СФРЈ е употребен во „Закон за preduzecima“ од 1988. Воведувањето на приватниот капитал во СФРЈ овозможил разни злоупотреби од страна на основачите на трговските друштва, често изигрување на доверителите и се јавила потреба од одбранбен механизам. Тој механизам е всушност доктрината кревање на велот на правното лице под називот „*institut probijanja pravne ličnosti*“. (Закон о изменама и допунама Закона о предузећима)

Во СФРЈ постоеле различни дефиниции за поимот на подигање на велот на правното лице една од нив е: „Пробивање на правниот субјективитет на компанијата претставува судско занемарување на злоупотребениот статус на правното лице на

компанијата, во одредена парница по тужба на заинтересирано лице со цел отстранување на штетните последици од злоупотребата“. (Васиљевић, 1995)

Судот во СФРЈ можел да изрече санкција ако се кумулативно исполнети следниве услови:

1. злоупотреба на трговското друштво за незаконско или измамнички цели и
2. ако со имотот на трговското друштво располага со сопствениот имот

Злоупотребата може да биде субјективна и објективна. Субјективна злоупотреба постои кога друштвото се користи за постигнување на цели кои командиторите, акционерите не би можеле сами да ги постигнат, со намера да се наштети на доверителите.

За да се крене велот на правното лице, потребно било да се поднесе тужба од страна на секој доверител, а рокот на застареност бил 10 години. Доколку доверителот на успее во своето барање и не се крене велот на правното лице, тогаш ги сносел сите трошоци во постапката. Било уредено со членот 31 од ZOP.

Денес, доктрината кревање на велот на правното лице е застапен и кај поранешните држави на поранешната Социјалистичка Федеративна Република Југославија

Така на пример, во Босна и Херцеговина кревањето на велот на правното лице е регулирано под називот „Odgovornost za obaveze“. Законодавецот предвидел дека командиторот во командитното друштво, акционерот во акционерското друштво и содружникот на друштвото во друштвото со ограничена одговорност не одговараат за обврските на друштвото, освен кога:

1. го користи друштвото за постигање на лични цели којшто не се согласни со целите на останатите членови и друштво во целина
2. управува со имотот на друштвото како свој имот
3. го користи друштвото со цел да ги измами или оштети своите доверители
4. влијае на намалувањето на имотот на друштвото во своја корист или корист на трети лица или презема обврски за кои знае или мора да знае дека друштвото не може да ги изврши.

Во Босна и Херцеговина не постои рок за поднесување на тужба за кревање на велот на правното лице, туку важат општите рокови на застареност. (v. čl. 5. st. 2. Zakona o privrednim društvima)

Во Србија законодавецот се одлучил за најпогодниот назив на законската одредба „Probijanje pravne licnost“ и во него ја дефинирал на следниот начин: „Командиторот, содружникот во друштвото со ограничена одговорност, акционерот, како и законскиот застапник на тоа лице ако е деловно неспособно физичко лице, кој го злоупотребил правото на ограничена одговорност одговара за обврските на друштвото.

Ќе се смета дека има злоупотреба од став 1 на членот, особено ако тоа лице:

1. го користи друштвото за постигање на цел која инаку е забранета;
2. го користи имотот на друштвото како да е негов личен имот;
3. го користи друштвото или неговиот имот за оштетување на доверителите;
4. поради стекнување корист за себе или за намалување на имотот на трети лица, иако знаел или морал да знае дека друштвото не ќе може да ги изврши своите обврски.

За разлика од законодавството на Босна и Херцеговина, во Република Србија постои определен рок во кој што може да се поднесе тужбата во рок од 6 месеца од денот од дознавање за злоупотреба, а најкасно во рок од 5 години од денот на направената злоупотреба. (čl. 18. Zakona o privrednim društvima, 2021)

Во Црна Гора, законодавецот на идентичен начин го има регулирано како и во Србија, под називот „Zloupotreba svojstva pravnog lica“. Единствена разлика е во објективниот рок за поднесување на тужба, којшто во Црна Гора е 3 години. (čl. 12. Zakona o privrednim društvima, 2020)

Во Хрватска, овој институт е уреден на истоветен начин како и во Србија и Црна Гора, но под името „Odgovornost članova trgovačkog društva“, со тоа што не се пропишани рокови за поднесување тужба пред надлежниот суд, па се применуваат општи рокови

на застареност на побарувањата чиешто намирување е загрозено со злоупотреба на трговско друштво, но е предвидено дека во случај кога е отворена стечајна постапка за ДОО, АД или К.Д, барањата против членовите на овие друштва за време на стечајната постапка може да ги остварува само стечајниот управник иако активната легитимација на стечајниот управник е сосема логична последица по отворањето на стечајната постапка и без оваа одредба. (čl. 10. Zakona o trgovačkim društvima)

Словенечкиот законодавец го уредил овој институт под називот „Sprejled pravne osebnosti“ што во превод значи „Занемарување на правниот субјективитет“. Тој ги има изоставено роковите за тужба, па се применуваат општите рокови за застареност. (čl. 8. Zakon o gospodarskih družbah)

Споредено со македонското законодавство, на ист начин е регулирано. Во македонското законодавство е регулирано со членот 28 под називот „Посебна одговорност на членовите на друштвото со ограничена одговорност“. (Гавриловиќ, First international scientific conference, 2014)

Во однос на рокот за поднесување на тужба, за разлика од српското и од црногорското законодавство, каде што е определен рокот во кој што може да се поднесе тужба, во македонското законодавство нема назначени рокови во кој што може да се поднесе тужбата, уредено на ист начин како и во словенечкото законодавство и во хрватското законодавство.

Може да заклучиме дека оваа доктрина е застапена уште во законодавството на СФРЈ во „Zakon za preduzecima“ од 1988 и тогаш како и ден денес нема целосна и детална законска легислатива, со која на јасен и недвосмислен начин судовите би утврдиле дека постојат услови за примена на истата, самиот законодавец им препуштил на судовите водени од познавањето на општите правни начела, да се користат со неа. Законодавецот ја има предвидено и објаснето само со еден член, очекувајќи дека судската пракса ќе обезбеди неопходни одговори и позначајни решенија во однос на истата.

Исто така, може да заклучиме дека во сите држави на поранешна Социјалистичка Федеративна Република Југославија на идентичен начин со еден член го имаат регулирано кревањето на велот на правното лице, единствена разлика е рокот за поднесување на тужба.

3. Доктрина на кревање на велот на правното лице во македонското законодавство

Кога станува збор за примена на доктрината на кревање на велот на правното лице, во смисла на ова македонскиот Закон за трговските друштва упатува на примена на чл. 28 во кој е уредено дека: „содружниците, односно акционерите на трговското друштво одговараат неограничено и солидарно за обврските на друштвото во случаите, ако:

- 1) го злоупотребиле друштвото како правно лице за да постигнат цели што за нив како поединци, се забранети;
- 2) го злоупотребиле друштвото како правно лице за да им нанесат штета на своите доверители;
- 3) спротивно на законот, располагаале со имотот на друштвото како со свој сопствен имот или
- 4) во своја корист или во корист на кое било друго лице го намалиле имотот на друштвото, а знаеле или морале да знаат дека друштвото не е способно да ги изврши своите обврски спрема третите лица.“

Така, основачите на трговските друштва, односно содружниците или акционерите, одговараат само до висината на влогот што го дале во процесот на собирање на основачкиот капитал, односно во создавање на основната главнина или во процесот на зголемување на основната главнина. Но, кога имаме утврдено постоење на некоја од основите од чл. 28, имаме проширување на нивната одговорност во неограничена и солидарна, што претставува исклучок од онаа доминантна

карактеристика на заштита од одговорност за обврските на друштвото својствена за друштвата на капитал.

Ако подетално го разглобиме поимот за кревање на велот на правното лице, може да теоретизираме дека тоа, всушност значи нарушување на интегритетот на правното лице, со оглед на тоа што судиите и арбитрите навлегуваат во нивната претприемничка способност.

Оваа доктрина овозможува, во определени случаи, доколку има потреба, да се апстрахира одвоеноста на правното лице од содружниците, односно акционерите и неговите членови, односно основачите, управителите како и одборите создадени според законот за негово функционирање и да се утврди личната одговорност за обврските на друштвото кои ги преземаат одговорните лица.

Во правна смисла, оваа доктрина претставува исклучок од корпоративното право, а тоа е дека правното лице е одделен субјект од сопствената правна личност и дека членовите на друштвото одговараат ограничено, односно само до висината на нивниот влог.

Во смисла на погоре спомнатиот член од ЗТД, кревање на велот на правното лице може да се примени доколку друштвото е злоупотребено како правно лице за да се постигнат цели кои за лицата како поединци се забранети.

Пластичен пример за тоа е кога друштво со ограничена одговорност, не го користи друштвото за легитимно водење бизнис туку преку истото се служи со цел да измами доверители, да прикрие незаконити активности или да избегне исполнување на законски обврски. Во пракса се среќаваат случаи во кои член на друштво свесно склучува договори во име на друштвото знаејќи дека нема средства да ги исполни истите.

Понатаму, причина за кревање на велот постои доколку друштвото постои само на хартија, а нема вистинско деловно работење или со еден збор е фиктивно друштво. Во смисла на член 28, ст.1 т.3, посебна одговорност постои кога спротивно на законот, располагаат со имотот на друштвото како со свој сопствен имот. Значи, ако носи одлуки и управува со друштвото како со свој личен имот, без водење на книги, состаноци и одлуки. Како надополнување на овој став, може да спомнеме дека посебна одговорност ќе има и доколку нема да постои реална разлика меѓу друштвото и неговиот член, односно основач или управител, тоа значи мешање на средства, исти сметки, плаќање на лични трошоци од деловната сметка како сопствена и слично.

Според Законот за облигационите односи (чл. 6, Закон за облигационите односи), никој не смее да ги користи правата спротивно на нивната цел. Тоа значи дека ако правното лице се користи за недозволена цел, ќе се смета за злоупотреба и може да се подигне велот на правното лице.

Во суштина, на прашањето дали оваа доктрина ќе се употребува соодветно, одговорот може да го бараме во стручноста на нашиот правосуден систем, односно кај главните актери, а тоа се судиите и арбитрите.

За да дојде до донесување на одлука за кревање на велот на правното лице, нужно е да се утврди причинско - последична врска помеѓу конкретното однесување од страна на основачите, односно акционерите или некој од членовите на органот на управување и неспособноста на друштвото да се сноси со одредена обврска, односно дека постои злоупотреба и конкретно однесување од страна на основачите, органите на управување или органите на надзор.

Содружниците одговараат со својот личен имот заради заштита на доверителите и спречување на злоупотреби на друштвото. Во нашиот правен систем, законската рамка за оваа правна состојба е многу мала, со оглед на тоа дека е регулирано само во еден член.

Ова не е честа практика во нашата држава, од причина што тешко може да се пронајде основата за употреба на овој правен институт. Единствениот член што се однесува на овој институт содржи и одредба во која е наведено дека содружниците можат да се ослободат од одговорност доколку се однесувале со внимание на добар стопанственик, ова значи дека за да се крене велот на правното лице и да одговараат

содружниците, односно акционерите или членови на органот на управување со личниот имот, надвор од друштвото потребно е да постои и намера, односно субјективна волја да се злоупотреби друштвото, за да се стекне определена корист на сметка на трговското друштво.

4. Примена на доктрината кревање на велот на правното лице во македонската судска пракса

Како што напоменавме и претходно проширувањето на одговорноста за обврските на капиталната форма на трговско друштво врз содружниците или акционерите, односно теоретски кажано примената на доктрината на кревање на велот на правното лице, во македонскиот Закон за трговските друштва е регулирано само со еден член, тоа е членот 28.

Иако македонскиот Закон за трговските друштва го познава применувањето на оваа доктрина и со тоа заштита на доверителите на друштвото од злоупотреба направена од управителот или содружниците, односно акционерите, нејзината примена е сведена на минимум. Тоа е така, веројатно, да не се наруши „сржта“ на капиталните форми на трговски друштва – заштита од неограничена одговорност на содружниците или акционерите за обврските на друштвото.

Македонската судска пракса во која има примена на доктрината на кревање на велот на правното лице е релативно скромна и изгледа доста напорна и амбициозна задача да се направи подетална анализа и компарација на повеќе пресуди во кој е применета оваа доктрина, со оглед на нивната малубројност и тешка достапност.

Сепак, за да ја доближиме теоријата до македонската пракса и да утврдиме во кои случаи би се проширила одговорноста за обврските на правното лице (трговското друштво) врз физичките лица кој се јавуваат како содружници или акционери, ќе направиме кратка анализа на две пресуди, преку извадоци од истите.

Во пресудата на Врховниот суд на Република Македонија во врска со со пресудата ГЖ-3508/19 на Апелациониот суд Скопје од 11.03.2021 година е утврдено повикување на одговорност на управителот и основачот на трговското друштво:

„Врз основа на утврдената фактичка состојба, првостепениот суд утврдил, а второстепениот суд прифатил дека тужбеното барање е основано и ги задолжил тужените солидарно да му исплатат на тужителот износ од 245.386,03 евра на име надомест на штета, со соодветна законска казнена камата. Повикувајќи се на одредбите од член 28 став 1 точка 2 и 241 од Законот за трговски друштва, како и одредбите од член 142, 175 и 178 став 1 и 2 од Законот за облигациони односи, судовите го усвоиле тужбеното барање, наоѓајќи дека управителот на А. – Т., второтужениот Љубомир и основачот на А. – Т., првотужениот Драган Митовски се неограничено и солидарно одговорни за обврските на друштвото А. – Т. ДОО С., со оглед дека злоупотребувајќи го друштвото му нанеле штета на доверителот – тужителот. Во смисла на член 28 став 1 точка 2 од Законот за трговски друштва, судовите утврдиле дека првотужениот е одговорен за обврските на друштвото со оглед што склучил договор за превоз на 01.06.2013 година, со кој товарните возила, сопственост на А. – Т., кои претходно биле заложени во корист на тужителот со нотарскиот акт - договор за залог од 02.12.2010 година, ги дале на користење за превоз на нафта на фирмата - корисник на превозот - Н.Е.О. од М., П., К., со кој договор возилата вршеле превоз во странство на релација од К. до А. и обратно.“

Во пресудата меѓу другото е наведено и дека „упавителот, второтужениот, овозможил заложените товарни возила да се користат за превоз во странство и постапил спротивно на членот 241 став 1 од Законот за трговски друштва, неработејќи со внимание на уреден и совесен трговец, со што овозможил тужителот како заложен доверител да не може да го наплати своето побарување од овие заложени возила“.

Горенаведеното придонело во оваа пресуда да имаме примена на чл. 28 од ЗТД, а со тоа примена на доктрината на кревање на велот на правното лице поради злоупотреба на друштвото како правно лице од страна на првотужениот и второтужениот за да постигнат цели што за нив како поединци, се забранети, како што гласи во ст. 1 од овој член.

Повикувањето на одговорност за обврските на друштвото на управителот или на некој од содружниците или акционерите може да се биде предизвикано и од сторување на кривично дело на некој од нив поврзано со работата на трговското друштво, односно во следната пресуда П4-31/16 на Основен суд Кочани тоа ќе биде случај поради сторено кривично дело Даночно затајување по чл.279 ст.1 од КЗ. Во контекст на тоа ја имаме следната ситуација:

„Тужениот Ч.А. од Кочани, како одговорно лице-управител на даночниот обврзник правното лице Компани Чиме ДОО Кочани, со намера даночниот обврзник, т.е. правното лице да одбегне делумно плаќање на данок на додадена вредност на кој е обврзан со закон, во даночната пријава за данок на додадена вредност за периодот од 01.01.2006 год. до 31.03.2006 год. дал лажни податоци за приходите и факти на даночниот обврзник кои биле од влијание за утврдување на даночната основа за пресметување на износот на даночната обврска.“

Согласно ваквите околности, судот повикувајќи се на чл. 241 ст. 2 од Законот за трговските друштва ја утврдил личната и неограничена солидарност на управителот на трговското друштво.

„Согласно чл. 241 ст. 2 од Законот за трговски друштва: Управителот е лично и неограничено одговорен, а ако друштвото има двајца или повеќе управители тие одговараат и солидарно, спрема друштвото и спрема третите лица за работењето спротивно на одредбите на законот и другите прописи и за непочитувањето на договорот за друштвото. Ако има повеќе управители тие одговараат неограничено и солидарно.“

Вторава пресуда ни покажува дека, честопати, проширување на одговорноста за обврските на трговското друштво врз управителот или врз содружниците, односно акционерите, се поврзува со сторување на кривично дело и нивна кривична одговорност, независно од тоа кое од овие две (злоупотребата или кривичното дело) прво ќе се утврди.

Заклучок

Целта на овој труд беше подетално разработување на доктрината пробивање на велот на правното лице чија примена резултира со проширување на одговорноста за обврските на трговското друштво врз акционерите или содружниците во истото.

При самото истражување воочивме дека таа своите корени ги влече од земјите на common law – системот, а нејзината примена била застапена уште во поранешна СФРЈ и доста идентична примена на истата имаме и денес во државите што се оформиле после распадот на СФРЈ, меѓу кои е и Македонија, секако со мали разлики.

Во македонскиот Закон за трговските друштва кревањето на велот на правното лице е обработено со само еден член, членот 28, во кој се предвидени можностите кога содружниците, односно акционерите на трговското друштво, ќе се соочат со проширување на нивната одговорност за обврските на друштвото, т.е. кога нивната ограничена одговорност ќе се трансформира во неограничена и солидарна одговорност.

Регулирањето на оваа доктрина со само еден член не укажува на тоа дека таа не се смета за значајна или воопшто не се применува, напротив се применува секогаш кога ќе се утврди дека вистински постои некој од предвидените услови, иако мора да забележиме дека тоа се доста ретки случаи.

Сепак, чувствителноста која ја носи изборот за кревање на велот на правното лице и големата можност содружниците, односно акционерите да се доведат во неправедна положба, резултира со доста ретко одлучување на судот за проширување на нивната одговорност, што донекаде е и оправдано.

Честото одлучување за кревање на велот на правното лице ја доведува во прашање суштината на капиталните форми на трговски друштва, а со тоа би се намалила и привлечноста кон истите. Затоа, кревањето на велот на правното лице бара поседување на особена стручност и искуство од страна на судиите.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

- (н.д.). Преземено од:
<https://www.degruyterbrill.com/document/doi/10.15375/9783814557687-010/html?lang=de>
- (н.д.). Преземено од: <https://www.lawteacher.net/cases/salomon-v-salomon.php>
Salomon v Salomon - Case Summary. (н.д.). Преземено од:
<https://www.lawteacher.net/cases/salomon-v-salomon.php>
- Bremm, M. G. (2016, март). Die Problematik einer Gesellschafterhaftung im Wege des Durchgriffs wegen materieller Unterkapitalisierung. Angefertigt am Institut für Unternehmensrecht. Преземено од: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/<https://epub.jku.at/download/pdf/1273931.pdf>
- čl. 10. Zakona o trgovačkim društvima. (н.д.). Narodne novine, br. 111/1993 do 130/2023.
- čl. 12. Zakona o privrednim društvima. (2020). Službeni list Republike Crne Gore, br. 65/2020.
- čl. 18. Zakona o privrednim društvima. (2021). Službeni glasnik Republike Srbije, br. 36/2011 do 109/2021.
- čl. 8. Zakon o gospodarskih družbah. (н.д.). Uradni list Republike Slovenije, št. 65/2009 do 75/2023.
- Hoffman, T. H. (2018, септември). Piercing the corporate Veil: Historical, Theoretical and Comparative Perspectives NUS Law working paper 2018/025. NUS – EW Baker centre for law and business working paper 18/04 – National University of Singapore. Преземено од: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=f2tiP7cAAAAJ&citation_for_view=f2tiP7cAAAAJ:YOWf2qJgpHMC
- Pusac, D. D. (2024). Porijeklo instituta probijanje pravne licnost. Преземено од: https://gfpn-au.com/sites/default/files/Pages%20from%20Godisnjak%20fakulteta%20pravni%20nauka_broj%2014%20WEB-7.pdf
- v. čl. 5. st. 2. Zakona o privrednim društvima. (н.д.). Službene novine FBiH, br. 81/2015, 75/2021).
- Wormser, I. M. (н.д.). Piercing the Veil of Corporate Entity. Преземено од: <https://www.jstor.org/stable/1110931?seq=2>
- Васиљевић, М. 1. (1995). „Пробијање правне личности.“. Правни живот 44 (11).
- Гавриловиќ, Б. Т. (2014). First international scientific conference. Штип. Преземено од: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://eprints.ugd.edu.mk/15469/3/Program_1_megunarodna_konferencija_praven.pdf
- Гавриловиќ, Б. Т. (2021). *Трговско право*. Штип: УГД.
- Закон за трговските друштва. (н.д.). „Службен весник на РМ“ бр. 84/2005. заклучно со 191/2025.
- Закон о изменама и допунама Закона о предузећима. (н.д.). „Службени лист СФРЈ“, број 40/89.
- Милан недков, Т. Б.-Л. (2009). *Право на друштвата*. Скопје: УКИМ.
- Милан Недков, Т. Б.-Л. (2009). *Право на друштвата*. Скопје: УКИМ.

- чл. 28 ст. 1, Закон за трговските друштва. (н.д.). чл. 28 ст. 1. „Службен весник на РМ“ бр. 84/2005, 71/2006; 25/2007; 87/2008; 17/2009; 23/2009; 42/2010; 48/2010; 8/2011; 21/2011; 24/2011; 166/2012; 70/2013; 119/2013; 120/2013; 187/2013; 38/2014; 41/2014; 138/2014; 88/2015; 192/2015; 217/2015; 6/2016; 30/2016; 61/2016; 64/2018; 120/2018; 195/2018; 225/2018; 239/2018; 290/2020; 215/2021; 99/2022; 272/2024; 191/2025;
- чл. 28 ст. 3, Закон за трговските друштва. (н.д.). „Службен весник на РМ“ бр. 84/2005. 71/2006; 25/2007; 87/2008; 17/2009; 23/2009; 42/2010; 48/2010; 8/2011; 21/2011; 24/2011; 166/2012; 70/2013; 119/2013; 120/2013; 187/2013; 38/2014; 41/2014; 138/2014; 88/2015; 192/2015; 217/2015; 6/2016; 30/2016; 61/2016; 64/2018; 120/2018; 195/2018; 225/2018; 239/2018; 290/2020; 215/2021; 99/2022; 272/2024; 191/2025;
- чл. 6, Закон за облигационите односи. (н.д.). „Службен весник на РМ“ бр. 78/2001; 4/2002; 59/2002; 5/2003; 84/2008; 81/2009; 161/2009; 23/2013; 123/2013; 215/2021; 154/2023; 220/2023; 209/2024;.